

Hørings svar – endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet og nett- og videresendingsdirektivet)

Innledning

Norske Billedkunstnere (NBK) viser til Kulturdepartementets høringsbrev av 22. november 2023 med referanse 23/5586, og takker for muligheten til å komme med innspill.

NBK er en landsdekkende fagorganisasjon for profesjonelle billedkunstnere i Norge, bestående av om lag 3000 medlemmer fordelt på 20 grunnorganisasjoner. NBK har som formål å ivareta billedkunstnernes faglige, ideelle, økonomiske og sosiale rettigheter og interesser.

Kunstnernetverket, som NBK er en del av, har skrevet en utførlig høringsuttalelse, og vi slutter oss til dette hørings svaret på alle punkter. På generelt grunnlag støtter NBK også forvaltningsorganisasjonene BONO, Kopinor og Norwacos hørings svar. Følgende merknader belyser problemstillinger som er spesielt viktig for våre medlemmer.

Digitalmarkedsdirektivet (eu) 2019/790

Det visuelle feltet er det minst regulerte av kunstfeltene. Dette har igjen ført til at de visuelle kunstnerne også har markant lavere inntekt enn øvrige inntektsgrupper. I 2020 lå gjennomsnittsinntekten fra kunstnerisk virke på om lag kr 200 000, (kilde Kunstnere og koronapandemien, 2021). Det er viktig at endringen i åndsverkloven bidrar til å rette opp den skjeve inntektsfordelingen.

Som et overordnet synspunkt mener NBK at lovverket, gjennom endringen og implementeringen av DSM-direktivet, skal sikre at de økte inntektene i næringskjeden for kunst og kultur også tilfaller opphaverne. Dette kan skje ved at flere handlinger anses vederlagspliktige eller at fordelingen av inntektene endres til fordel for opphaverne.

Datautvinning av opphavsrettslig beskyttet innhold

Vi er glade for at departementet anerkjenner at opptrening av kunstig intelligens er en opphavsrettslig relevant handling. Kunstig intelligens trenes opp på store mengder data som kan være opphavsrettslig beskyttet innhold skapt av våre medlemmer. Vi frykter at unntakene for tekst- og datautvinning kan føre til et nytt «value gap» i den norske opphavsrettlovgivningen. NBK mener at bruk av kunstneres arbeider i treningsprosessen bør forutsette samtykke og

kompensasjon, slik de har krav på etter åndsverkloven. Videre er det viktig at reservasjonsretten må være mulig å håndheve for rettighetshaverne selv. Et krav om maskinleselig metode kan innebære at reservasjon blir tilnærmet umulig å gjennomføre i praksis.

En *opt out*-løsning som skal gi kunstnere en mulighet til å «avregistrere» seg i utviklernes databaser, er ikke en mulig løsning for billedkunstfeltet. Billedkunstnere produserer gjerne flere hundre eller tusenvis av kunstverk i løpet av et yrkesliv. Opt out-funksjonen fordrer en avregistrering av hvert enkelt verk for hver enkelt generator. Det finnes i dag over 70 KI-generatorer, og antallet øker. Her må en også ta i betraktning at internett allerede er «skrapt» for tilgjengelig billedmateriale – en prosess som ikke kan reverseres.

At publikum i tillegg tar bilder på utstillinger de besøker og deler disse via sosiale medier og ulike plattformer på nett – helt utenfor opphavers kontroll – bidrar ytterligere til å umuliggjøre reservasjon vi maskinleselig metode og den nevnte *opt out*-løsningen.

Skal kunstnere sikres rimelige inntekter fra sitt arbeid i fremtiden, må lovverket justeres i tråd med utviklingen innen KI. Det må være et krav at utviklerne betaler vederlag for sin bruk av bilder, og at det er nødvendig med transparens av utviklingsprosesser.

Plattformansvaret

NBK støtter innspillene fra BONO som på dette punktet trekker frem viktige poeng og relevante moment for det visuelle kunstfeltet.

Prinsippet om rimelig vederlag for opphavere

En sentral årsak til lave inntekter blant kunstnere i det visuelle kunstfeltet, er at de ikke mottar tilstrekkelig økonomisk kompensasjon for sitt arbeid. Åndsverklovens § 69 om ufravikelig rett til «rimelig vederlag» skal sikre opphavere vederlag. Vår oppfatning er departementets forslag til implementering fremstår svekkende for rettighetshaversiden sammenliknet med både direktivet og dagens rettstilstand. Vi støtter oss på Kunstnernettsverkets redegjørelse og understreker at det rimelige vederlaget må stå i samsvar med verdien av utnyttelsen av verket, både omfanget og inntektene, helt inntil utløpet av vernetiden. Det er derfor svært viktig at ordet “forholdsmessig” også inntas i den norske åndsverkloven § 69. Dette ordet er viktig for å beskrive formålet til direktivet og bestemmelsen.

Alternativ tvisteløsningsordning

NBK støtter overordnet innføringen av en ny tvisteløsningsmekanisme, ettersom det tidligere har vært svært vanskelig for rettighetshavere å håndheve sine rettigheter i praksis. En opphavsrettsnemnd vil kunne senke terskelen til kunstnere for å håndheve sine rettigheter. Opphavsrettsnemnda bør bli obligatorisk dersom en av partene ønsker det.

Mange saker som tar utgangspunkt i opphavsrett handler i stor grad også om kontraktsrett, honorar eller erstatningsrett. Grensedragningen mellom hva som skal i nemnda og hva som skal i

forlikrådet kan være en utfordring. Norge er et vidstrakt land og det er viktig å merke seg at enkelte saker må kunne behandles i de lokale forlikrådene.

Det er videre et stort behov for at representative organisasjoner for opphavere skal kunne representere medlemmene av organisasjonen i Opphavsrettsnemnda. For å ivareta rettsikkerheten, må de selv kunne løfte saker for nemda, i tillegg til å representere medlemmene enkeltvis. Vi vil også bemerke at sammensetningen i Opphavsrettsnemnda blir svært viktig for at den alternative tvisteløsningsmekanismen skal fungere i praksis.

Vennlig hilsen

Geir Egil Bergjord
styreleder